

OSOBY PRAWNE

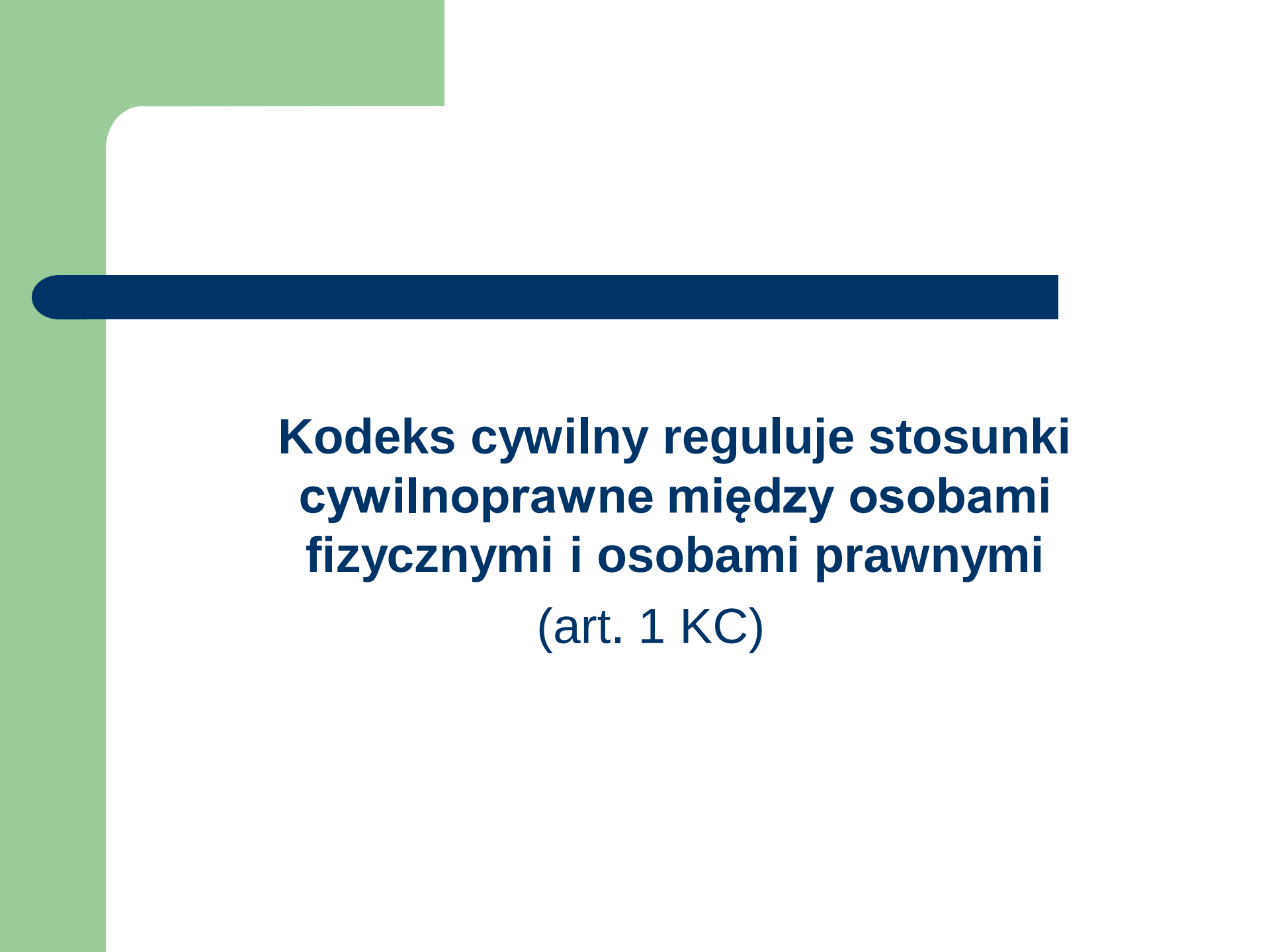
**JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE NIEBĘDĄCE
OSOBAMI PRAWNYMI, KTÓRYM USTAWA
PRYZNAJE ZDOLNOŚĆ PRAWNĄ**

KONSUMENCI I PRZEDSIĘBIORCY

mgr Katarzyna Maria Zoń



OSOBY PRAWNE



**Kodeks cywilny reguluje stosunki
cywilnoprawne między osobami
fizycznymi i osobami prawnymi
(art. 1 KC)**

KONSTRUKCJA OSÓB PRAWNYCH

- **normatywna (formalna) metoda regulacji – katalog osób prawnych ukształtowany normatywnie:** wskazanie typu (a) lub indywidualnie oznaczonej jednostki organizacyjnej (b),
 - a) **ogólne typy jednostek organizacyjnych:** przedsiębiorstwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, spółki handlowe, spółdzielnie, związki zawodowe,
 - b) **indywidualnie wskazane jednostki organizacyjne:** Skarb Państwa, Narodowy Bank Polski;

KONSTRUKCJA OSÓB PRAWNYCH

- udział w obrocie prawnym zależny od woli ustawodawcy, który **przyznaje osobowość prawną**;
- **atrybuty** osobowości prawnej:
 - **zdolność prawna**,
 - **zdolność do czynności prawnych**:
 - **pełna** zdolność do czynności prawnych przysługuje **od powstania** osoby prawnej,
 - wykonywana przez **organy** osoby prawnej.

OGÓLNA REGULACJA

- brak regulacji dotyczącej wszystkich osób prawnych;
- **powstanie, ustrój i ustanie** określają **właściwe przepisy**; w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianych **organizację i sposób działania** osoby prawnej reguluje także jej **statut** (art. 35 KC);
- postanowienia statutu nie mogą naruszać ustawy;
- odesłanie do **pozakodeksowej** regulacji rangi **ustawowej**.

OGÓLNA REGULACJA

- powstanie i rejestry;
 - nazwa;
 - siedziba;
- wykonywanie zdolności do czynności prawnych.

POWSTANIE

zdarzenia
powodujące
powstanie
osoby prawnej

akt władzy państwowej
(system aktów
organów państwa)
np. NBP, PAN, IPN

inicjatywa założycieli,
z zastrzeżeniem
zezwoleń organu
państwowego
(system koncesyjny)
np. bank

ogólnie określone
przesłanki dla
powstania
osoby prawnej
(system normatywny)
np. S.A., sp. z o.o.

REJESTRY

- brak generalnego nakazu prowadzenia rejestrów dla wszystkich osób prawnych;
- zasada: **uzyskanie osobowości prawnej z chwilą wpisu do rejestru** (wpis konstytutywny) – art. 37 § 1 KC;
- rodzaje rejestrów, organizację i sposób prowadzenia regulują **odrębne przepisy** – art. 37 § 2 KC;
- funkcja **kontrolna**, zwiększenie **bezpieczeństwa obrotu cywilnoprawnego**;
- Krajowy Rejestr Sądowy (rejestr przedsiębiorców, rejestr stowarzyszeń i innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej), rejestr niepaństwowych wyższych szkół zawodowych, ewidencja partii politycznych.

NAZWA

- funkcja **indywidualizująca**;
- określona w akcie erekcyjnym osoby prawnej;
- odpowiednik imienia i nazwiska osoby fizycznej;

SIEDZIBA

- ustalana w akcie erekcyjnym osoby prawnej w sposób **dowolny**;
- brak określenia – **miejsowość, w której ma siedzibę organ zarządzający** osoby prawnej (art. 41 KC);
- w KRS ujawnia się siedzibę oraz adres siedziby organu zarządzającego osoby prawnej;
- **znaczenie** prawne:
 - ustalenie miejsca wykonania zobowiązania (art. 454 § 1 KC),
 - przesądza o właściwości miejscowej sądu (art. 30 KPC);
- odpowiednik miejsca zamieszkania osoby fizycznej.

TEORIA ORGANÓW OSÓB PRAWNYCH

- osoba prawna działa **przez swoje organy** w **sposób przewidziany w ustawie** i w opartym na niej **statucie** (art. 38 KC);
- działanie organu = **działanie osoby prawnej**;
- **≠** pełnomocnictwo;
- jednostki (osoby fizyczne) wchodzące w skład organów powołane są do tworzenia i urzeczywistnienia **woli osób prawnych**;
- **skuteczne** występowanie osób fizycznych w roli organu:
 - **rodzaj organu przewidziany** w strukturze osoby prawnej wraz z wyznaczeniem **zakresu kompetencji**;
 - **powołanie** na stanowisko zgodnie ze strukturą;
 - osoba powołana rzeczywiście **działa w charakterze organu**.

ORGANY

- **bezpodstawne występowanie** w roli organu osoby prawnej (art. 39 KC):
 - osoba w ogóle nie została powołana w charakterze organu (rzekomy organ);
 - przekroczenie zakresu kompetencji (umocowania);
- **skutki zawarcia umowy – sankcja nieważności:**
obowiązek zwrotu tego, co otrzymano od drugiej strony w wykonaniu umowy + obowiązek naprawienia szkody w granicach tzw. ujemnego interesu umownego;
- odpowiednie zastosowanie, gdy **umowa** została **zawarta w imieniu osoby prawnej**, która **nie istnieje**;
- gdy **brak** powołanych organów uniemożliwia prowadzenie spraw – ustanowienie przez sąd **kuratora** – art. 42 KC.

DOBRA OSOBISTE

- przysługują osobom prawnym i jedn. org. z art. 33¹ KC;
- **odpowiednie** zastosowanie przepisów dotyczących ochrony dóbr osobistych osób fizycznych (art. 23 i 24 KC);
- **obiektywna** koncepcja dóbr osobistych;
- katalog **otwarty** (np. dobra sława, nazwa, tajemnica korespondencji);
- wyłączone dobra immanentnie związane z osobą ludzką (życie, zdrowie, wolność, swoboda sumienia);
- **środki ochrony**: żądanie ustalenia, roszczenie o zaniechanie naruszeń, roszczenie o usunięcie skutków naruszeń, roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne ??? lub zapłatę wskazany na cel społeczny.

PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE



Skarb Państwa
(SP)



inne państwowe osoby prawne
(państwowe szkoły wyższe, banki państwowe)

- kryterium podziału:
majątkowe i strukturalne powiązanie z państwem;
- **własność i inne prawa majątkowe, stanowiące mienie państwowe, przysługują SP albo innym państwowym osobom prawnym** (art. 44¹ § 1 KC);
- uprawnienia majątkowe SP względem państwowych osób prawnych określają odrębne przepisy, w szczególności regulujące ich ustrój (art. 44¹ § 2 KC).

SKARB PAŃSTWA

- szczególna **państwowa** osoba prawna;
- **personifikacja** państwa jako podmiotu cywilnoprawnego;
- państwo jako *fiscus* wykonuje **zadania społeczne i gospodarcze**, pozbawione cech działania publicznego;
- funkcjonowanie **w sferze stosunków cywilnoprawnych** o charakterze **majątkowym** z innymi podmiotami, na zasadzie równorzędności;
- nie posiada klasycznych organów;
- działa **przez państwowe jednostki organizacyjne** nieposiadające osobowości prawnej (*stationes fisci*);

SKARB PAŃSTWA

- **nie ponosi odpowiedzialności** za zobowiązania państwowych osób prawnych, **chyba że** przepis odrębny stanowi inaczej (art. 40 § 1 KC) – zasada **samodzielności** państwowych osób prawnych (rozdzielna odpowiedzialność);
- **przepis szczególny** – art. 40 § 2 KC – nieodpłatne przejęcie składnika mienia – odpowiedzialność solidarna;
- szczególna funkcja **ministra właściwego ds. SP** w zakresie materialnoprawnej reprezentacji SP.

JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

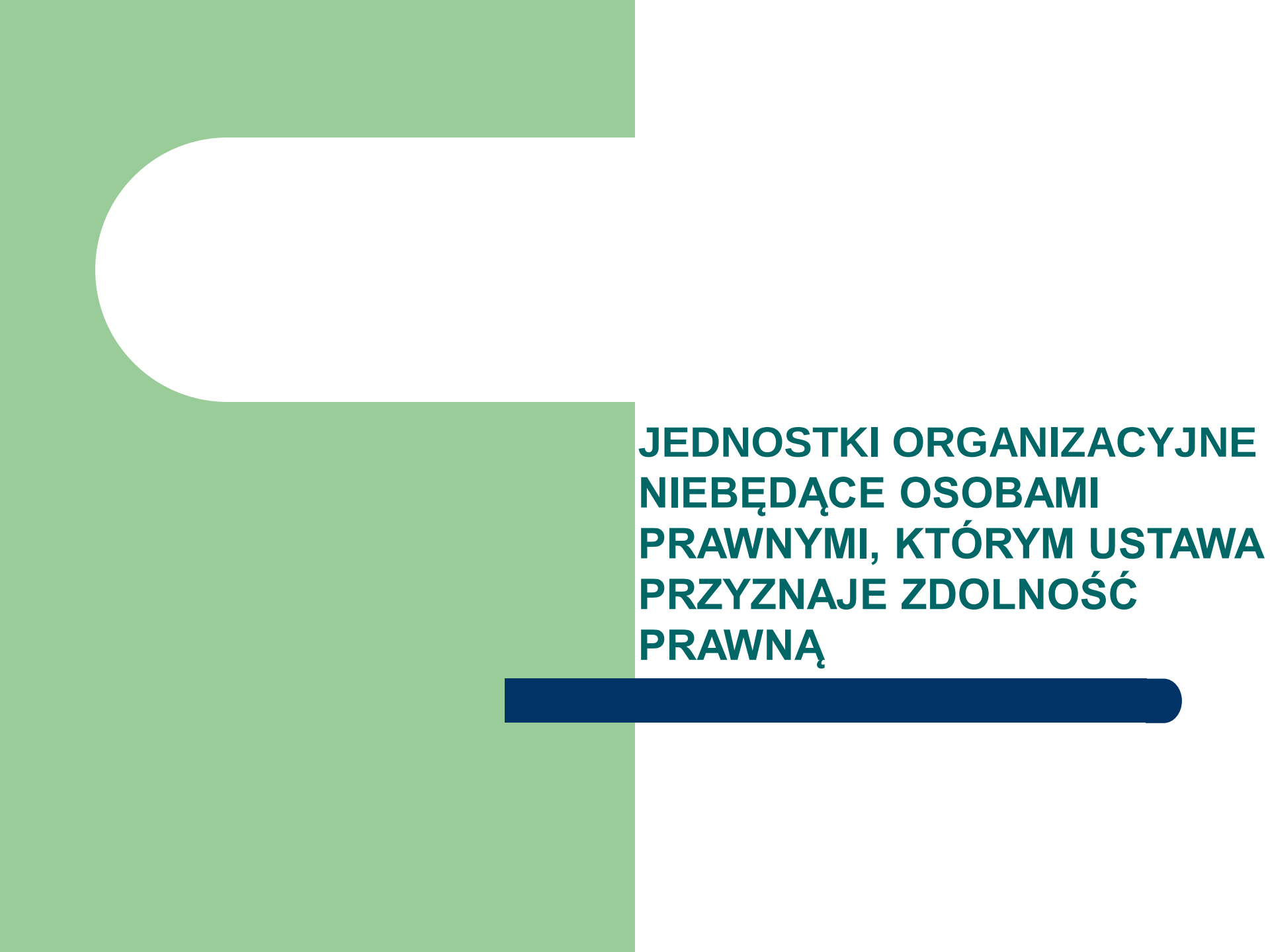
- mają **osobowość prawną** oraz przysługują im prawo własności i inne prawa majątkowe (art. 165 ust. 1 Konstytucji RP);
- **gminy; związki międzygminne;**
- **powiaty;**
- **województwa;**
- **nie ponoszą odpowiedzialności** za zobowiązania samorządowych osób prawnych, a samorządowe osoby prawne za zobowiązania jst (art. 40 § 3 KC) – zasada samodzielności.

PODZIAŁY OSÓB PRAWNYCH

KORPORACYJNE		FUNDACYJNE
skład określony liczbowo	członkostwo	brak instytucji członków, nieokreślony krąg korzystających
ludzie	substrat	majątek
wniesione udziały, składki	majątek	wyposaża pierwotny założyciel (fundator)
członkowie	ustalanie celu i kierunku działania, sposobu powołania organów	założyciel
stowarzyszenia, partie polityczne, spółki handlowe, spółdzielnie, związki zawodowe	przykłady	fundacje, szpitale, muzea, szkoły wyższe, instytuty badawcze

USTANIE BYTU OSOBY PRAWNEJ

- (...) **ustanie** osób prawnych określają **właściwe przepisy** (art. 35 KC);
- akt powołanego do tego organu państwa (np. likwidacja stowarzyszenia przez sąd);
- okoliczności obiektywne (np. upływ czasu);
- uchwała o rozwiązaniu podjęta przez powołane do tego organy (np. walne zgromadzenia – spółdzielnia);
- ogłoszenie upadłości (np. spółki handlowe);
- wiąże się z likwidacją majątku i wykreśleniem z rejestru.



**JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE
NIEBĘDĄCE OSOBAMI
PRAWNYMI, KTÓRYM USTAWA
PRZYZNAJE ZDOLNOŚĆ
PRAWNĄ**

PODMIOTY PRAWA CYWILNEGO

Kodeks cywilny reguluje stosunki cywilnoprawne między **osobami fizycznymi i osobami prawnymi** (art. 1 KC)

jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ KC) ???

UWAGI OGÓLNE

- **trzecia kategoria podmiotów – jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ KC);**
- **normatywna metoda regulacji – status jednostki uzależniony od przyznania zdolności prawnej przez ustawodawcę;**
- **konsekwencje: odpowiednio stosuje się przepisy o osobach prawnych (§ 1);**
- **samodzielny podmiot praw i obowiązków;**

PRZYKŁADY

- osobowe spółki handlowe (art. 8 § 1 KSH);
- wspólnota mieszkaniowa (art. 6 WłLokU);
- oddział główny zagranicznych zakładów ubezpieczeń (art. 177 ust 1 UbezpU, art. 179 ust. 1 UbezpU).

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ZOBOWIĄZANIA

- **cecha odróżniająca** jednostki organizacyjne z art. 33¹ KC od osób prawnych;
- odpowiedzialność **subsydiarna członków** za zobowiązania jednostki organizacyjnej jeżeli **przepis odrębny nie stanowi inaczej**;
- odpowiedzialność powstaje z chwilą, gdy jednostka organizacyjna stała się **niewypłacalna** (§ 2);
- **wyłączenie** odpowiedzialności subsydiarnej:
 - odpowiedzialność za zobowiązania spółek handlowych,
 - odpowiedzialność wspólnot mieszkaniowych,



KONSUMENCI PRZEDSIĘBIORCY

UWAGI OGÓLNE

- faktyczna nierównorzędnność podmiotów;
- tworzenie instrumentów **ochrony podmiotu słabszego** (konsumenta) w stosunkach z potencjalnie silniejszym podmiotem (przedsiębiorcą);
- cel: **zrównanie** pozycji prawnej;
- przejawy:
 - regulacje kodeksowe (m.in. art. 384 § 2 KC, art. 385¹-385³ KC);
 - regulacje pozakodeksowe (m.in. ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta – t. j. Dz. U. 2020, poz. 287, ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim – t. j. 2019, poz. 1083).

KONSUMENT (art. 22¹ KC)

osoba fizyczna
dokonująca **czynności prawnej**
niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością
gospodarczą lub zawodową

PRZEDSIĘBIORCA (art. 43¹ KC)

- kryterium **podmiotowe** – **każdy podmiot** stosunku cywilnoprawnego:
 - osoba fizyczna;
 - osoba prawna;
 - jednostka organizacyjna (o której mowa w art. 33¹ § 1 KC);
- kryterium **funkcjonalne** – **rodzaj aktywności**:
 - prowadzenie we własnym imieniu działalności gospodarczej lub zawodowej.

FIRMA

- **oznaczenie przedsiębiorcy** jako podmiotu prawa cywilnego o określonych cechach,
- służy wyróżnieniu (funkcja **identyfikacyjna**);
- **każdy przedsiębiorca działa pod firmą** – uprawnienie i obowiązek posługiwania się firmą – kategoryczne brzmienie art. 43² § 1 KC.

FIRMA

- elementy: 
 - rdzeń (korpus)
 - dodatki **obowiązkowe**
 - dodatki **fakultatywne**
- **imię i nazwisko** (osoba fizyczna);
nazwa dowolna (osoba prawna/ jedn. org. z art. 33¹ KC);
- **niezbywalność** (art. 43⁹ KC);
- prawo podmiotowe do firmy **podlega ochronie prawnej**.

ZASADY PRAWA FIRMOWEGO

- zasada **jawności** firmy (art. 43² § 2 KC, art. 43⁷ KC);
- zasada **wyłączności** firmy (art. 43³ § 1 KC);
- zasada **prawdziwości** firmy (art. 43³ § 2 KC);
- zasada **ciągłości** firmy (art. 43⁷ KC, art. 43⁸ KC);
- zasada **jedności** firmy (art. 43⁵ KC).

≠



NASTĘPNE ZAJĘCIA

- ZDARZENIE CYWILNOPRAWNE
I CZYNNOŚCI PRAWNE

Dziękuję za uwagę !